

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *H. E.*
Cím: *A városrendezési tervekben a városvédelmi szempontoknak is érvényesülniük kell*
Forrás: *Népszó lapja*
Hely: *Bp.* (Hely)
Idő: *1944. 10. 9.* (Idő)
Köt. v. füz.: (Köt. v. füz.)
Oldal: (Oldal)

Osztályozás

Tárgy *725.091*

Hely

Idő

"1944"

Személy

A városrendezési tervekben a városvédelmi szempontoknak is érvényesülniük kell

Városrendezési kérdésekkel foglalkozó mérnökök hosszú évek óta vitatkoznak azon, vajjon a belterjes, vagy a külterjes városfejlődés felel-e meg jobban a jövő kívánalmainak.

A két nézet mindegyike mellett lehet felsorolni érveket és ellenérveket egyformán. A külterjes városfejlesztés hívei azt hangoztatják, hogy minél távolabbra kell széltnyújtani a várost, hogy megszabaduljunk a nagyvárosok ártalmaitól s több levegőhöz és napfényhez jusson a lakosság. Szerintük a városfejlődésnek ez a természetes útja, amit megállítani nem lehet. Hivatkoznak az európai nagyvárosok példáira, de ezek közül számunkra legkézenfekvőbb éppen Budapesté. Budapest az első világháború után rendkívül mértékben fejlődött. E fejlődés nyomán teljesen új városrészek keletkeztek a pesti oldalon éppugy, mint Budán. Gondoljunk csak arra, hogy hány ezer és ezer kislakás épült a Zuglóban, de még távolabb is, a pestkörnyéki városokban, amelyek már villamosvasúti összeköttetéssel kapcsolódtak Budapesthez. De roppant méretű települések nőttek ki a földből a budai Hegyvidéken is. A Sashegy, az Orbánhegy, a Mártonhegy, a Svábhegy, a Rózsadomb, a Széplőhegy, sőt már-már az

Aranyhegy letjői is beépültek kisebb-nagyobb villákkal, társasházakkal, szállodákkal és a gyors ütemben fejlődő autóbusszközlekedés lehetővé tette, hogy ezekről a vidékekről 20–25 perc alatt ki-ki elérje a város szívében fekvő munkahelyét.

Azok, akik kitelepültek, kezdetben boldogan élvezték a jó levegőt, a napfényt, a kertek virágainak illatát e meglegedtek azzal, ha villanyvilágításuk és vízvezetékük volt. Az igények azonban rohamosan fokozódtak s egyre távolabbi vidékekre kellett kiterjeszteni a csatornahálózatot, a gázcsöveket, folyvást messzebb és messzebb kellett kiküldeni az öntözőkocsikat, majd már a legtávolabbi hegyeken is bitumenes uttestre és járdára vágyakoztak a természet szerelmesei.

Mert ma már a természet szerelmesei sem szívesen nélkülözik a technika vívmányait és a nagyváros nyújtotta kényelmi berendezéseket. A város, mint közület, nem nézte éppen jó szemmel ezt a tulságosan külterjes terjeszkedést, mert hiszen vezetői látták, milyen arányban ugranak fel a közüzemi költségek, mekkora befektetések szükségesek s aránylag milyen kevéssé lehet kihasználni a nagy tökéket igénylő berendezéseket. Az érdekeltek azonban vagy egyszerűen egyesü-

leti alapon, vagy pedig a telekspekulánsok érdekhálózata révén, megtalálták az újat-módját annak, hogy még néhány száz, még néhány ezer méterrel távolabb vigyék a csatornákat, a gázvezetéket, majd kiharcolták maguknak az autóbusszonalakat.

E mellett Budapest népe még elégedetlenkedett is, mondván, hogy rosszak az utak, porosak és öntözetlenek, nem elég kényelmes a közlekedés. Szidták a város vezetőségét, de arra csak kevesen gondoltak, hogy Budapest területe akkora, mint Párisé, de Párisban ugyanezen a területen négymillió ember élt, még pedig annak idején négymillió gazdag francia, Budapestben pedig csak egymillió szegény magyar. Budapestről tehát nem is lehet joggal megkövetelni, hogy ugyanolyan kényelmi berendezéseket tudjon nyújtani olyan kiterjedt területen, mint mondjuk Páris.

Kiszámították a szakemberek azt is, hogy Budapestben hány méter csatorna, gázcső, hány négyzetméter aszfalt vagy kőburkolat esik egy-egy lakosra. Kiderült, hogy aránylag ezek a számok mind igen magasak, amivel az volt bizonyítható, hogy Budapest valóban igen külterjesen fejlődött.

Ahol a lakások fele soha nem kap napfényt

Ez is a helyes — vallják azok, akik ennek az irányzatnak a hívei, míg ezzel szemben azok a nagyon is mértékadó városházi körök, amelyek figyelemmel kísérték a fejlődés pénzügyi hatását is, kimutatták, hogy Budapest közterhei ilyen módon egyre inkább emelkednek s míg künn, a külterületeken, a Hegyvidéken egészséges, új városrészek keletkeznek, addig a központban elavult, egészségtelen, roskadozó házak tömege marad hátra, gyakran a legelemibb egészségügyi berendezések nélkül.

Ezek a szakértők felhívták a figyelmet arra, hogy Budapest belső negyedeiben vannak városrészek, amelyekben a lakásoknak több mint a fele soha napfényt nem kap. Kimutatták, hogy míg a város egyes részein szép függőkertek és előkelő szállodák épültek, mint például a Svábhegyen, addig Budapest lakosainak többsége szobakonyhás, zsufolt lakásokban, igen egészségtelen körülmények között húzódik meg. Valóban: az elavult városrészek problémája egyre inkább felkeltette a figyelmet s éppen ezért az az irányzat is erősebben jutott szóhoz, amely Budapest belterjes fejlesztését tűzte ki célul.

Eszerint a felfogás szerint Budapestben nem is annyira fejlődésről, mint inkább csak rendszertelen és szabályozatlan nö-

vekedésről lehet beszélni városrendezési szempontból. Hozzáálltak tehát, hogy nagyszabású városfejlesztési programot dolgozzanak ki, amelyben figyelmet szentelnek a belső, elavult városrészek újjáépítésére is.

Az elgondolás az volt, hogy a városfejlesztésnek nem szabad megakadnia a külsőségeken, hanem a város egész életét át kell hatnia. Nemcsak azzal kell számolni, hogy milyen legyen bizonyos utvonalonak a párkánymagasság, mekkora területen helyezkedjenek el az egyes házak, milyen legyen az utca szélessége, hogyan torkoljanak bele az utcák a megfelelő méretű terekbe, hanem a gazdasági és szociális szempontokat is figyelemre kell méltatni.

Kétségtelen, hogy Budapest az elmúlt másfél évtizedben is — a főváros 1930-ban érte el az egymillió lélekszámot — rendkívüli fejlődésen ment keresztül. Lakossága jelentősen megszorodott. Számolni kellett azzal is, hogy még további szaporodás várható. Hol helyezték el a lakosságot? — ez volt a kérdés s erre azt a választ adta az új városfejlesztési program, hogy Budapest népességszaporulatának elhelyezésére legalkalmasabbnak látszik az elavult városrészek területe.

Hogyan és mily módon oldható meg azonban ez a városépítési probléma? Két-

ségtelen, hogy a Józsefváros, a Ferencváros, az Erzsébetváros és a Terézváros egyes részei megérték a teljes átépítésre. Amennyiben ezeken a területeken egészség, szellős és napfényes városrészeket alakítunk ki, valóban igen nagy számú lakót lehet bennük elhelyezni. Igen ám, de nyilvánvaló, hogyha a legújabb városépítési elveket szem előtt tartják, akkor a házak egész sorát kell újjáépíteni s nem elegendő egyes telkeknek kisajátítása, hanem a telektömböket kell kisajátítani s azokból újakat alkotni. Csak ilyen módon lehetne ezeken a területeken napfényes, egészséges lakónegyedeket teremteni.

Itt már egész sereg tulajdonjogi, birtokjogi, pénzügyi és közigazgatási probléma merül fel. A régi kisajátítási jog alkalmazásával — hangoztatják e belterjes városépítés hívei — a probléma egyszerűen megoldhatatlannak látszik. A város maga, mint közület, roppant pénzügyi terheket vállal magára s amellett kiszorítaná teljesen a magánkezdeményezést. Mégis a közületnek kell kezdeményeznie, mert a feladat oly nagy, hogy a magánosok ezt meg nem oldhatják. Ha a magánosokra bízánk a rendezést, akkor a huzavonáknak se vége, se hossza nem lenne, különféle befolyások érvényesülnének s ezáltal a legkorszerűbb, legszebbi terv is eltorzulna.

Olyan tervek merültek tehát fel, amelyek a sommás kisajátítást tennék lehetővé, ugyanakkor az érdekelteket bevonják az újjáépítés munkájába és pénzügyi műveletébe. Arra gondolnak a szakemberek, hogy a kisajátítandó területek tulajdonosai valamilyen építési kötvény-

nyel tennének kártalaníthatók és a kötvényeket megfelelő kulcs szerint kapnák meg. Az újjáépítkezésbe más szabad tőkék is bekapcsolódhatnának megfelelő részesedési arány mellett.

E tervezetések közben érte Budapestet az angolszász légi támadás. Most már tehát Budapest is belekerült a viharzónába s azok közé a városok közé, amelyek ki vannak téve az ellenséges gépek rombolásának. Fel kell, hogy merüljön a kérdés, vajjon a légi háború tapasztalatai nyomán nem kell-e megfelelően újértékelni az eddigi városrendezés tervét, hiszen nyilvánvaló, hogy a légi háborúnak még további tapasztalatai lesznek. Számot kell vetnünk azzal, vajjon a nagyvárosi életforma fenntartható lesz-e egy olyan korszakban, amelyben a repülőgépek támadásai háború esetén még csak fokozódnak? Valószínűnek látszik, hogy egyes országok nagy városi központjait a jövőben sem lehet teljesen megszüntetni, bár vannak olyan törekvések is, amelyek helyesebbnek vélik a kisebb, 50—60.000 lakosú várostelepülési formát. Ha a nagyváros megmarad is a mai keretek között s az ipartelepek fokozottabb szétszórása nem válik rendszerré, annyi bizonyos, hogy a házépítkezéseknek egy olyan új formáját kell megteremteni, amely a lehető legnagyobb biztonságot és védelmet nyújtja a lakosságának. Ennek következtében a városrendezési tervet, amit évtizedek komoly munkája teremtett meg, a mai körülmények között a háború után sem lehet már minden további nélkül elfogadni.

Budapest kidolgozott városrendezési tervét tehát a háború szempontjai sze-

rint is felül kell vizsgálni. Igaz, nem lehet tudni, hogy egy elkövelkezendő újabb háború, sőt esetleg még a most folyó is, milyen technikai lehetőségeket termel ki a támadó erők számára. Még nyilvánvaló, hogy a háborús tapasztalatokat az építési szabályzat módosításában és a városrendezési terv újjáalkotásában értékesítenünk kell. Hogy milyen megoldás válik szükségessé, azt persze ma még nem tudhatjuk, de az bizonyos, hogy az ember, mióta csak a földön él, lakásában nemcsak a tél hidege, a nap heve ellen keres menedéket, hanem védelmet keres az életét fenyegető veszélyekkel szemben is. Ezért építettek valamikor cölöpházakat a mocsarak és tavak partjaira, ezért bujtak be a hegyek barlangjaiba, ezért építettek várakat, vették falal körül a városokat. A várostelepülések története éppugy, mint a városépítéseké is, arra int, hogy ezeket a szempontokat a jövőben sem szabad mellőznünk. Sajnos, az emberiség nem rendezkedhetik be a béke és nyugalom évszázadaira, mert ilyen korszakra kevés reményünk lehet.

Budapest városrendezési terveinek háborúutáni végrehajtása előtt tehát nemcsak a külterjes és belterjes fejlődés híveinek kell majd még egyszer összeütközniük egymással, hanem szóhoz kell jutniuk azoknak is, akik a házak és otthonok felépítésében nemcsak szociális, pénzügyi, közüzemi problémát látnak, hanem felismerik az otthonnak és az épületnek fontos védelmi jellegét is.

Sz. E.